دورهٔ چهاردهم قانون گذاری — جلسه ۸۸ — شمارهٔ مسلسل ـ ۱۳۴۵

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز شنبه ۱۶ دی ماه ۱۳۲۳ ☆

فهرست مطالب :

۱ ـ قرائت صورت مجلس
۲ ـ تصویب صورت مجلس
۳ ـ بقیه شور در گزارش کمیسیون قوانین دارائی راجع بالغاء اختیارات رئیس کل دارائی
۴ ـ موقع و دستور جلسه بعد ـ ختم جلسه

مجلس دوساعت و ربع قبل از ظهر بریاست آقای سید محمد صادق طباطبائی تشکیل گردید

صورت مجلس روز پنجشنبه ۱۴ دی ماه را آقای طوسی منشی قرائت نمودند ☆☆

[۱- قرائت صورت مجلس]

رئیس ـ آقای اقبال در صورت جلسه نظری دارید ؟

اقبال ـ خیر قبل از دستور .

رئیس ـ آقای یمین اسفندیاری قبل از دستور ؟

یمین اسفندیاری ـ بلی قبل از دستور .

رئیس ـ آقای ساسان در صورت جلسه نظری دارید ؟

ساسان ـ بلی . بنده مریض بوده‌ام وغائب بدون اجازه بنده را منظور کرده بودند درصورتیکه قبلاً اجازه‌خواسته بودم .

رئیس ـ آقا تمام اجازه‌ها در هیئت رئیسه است با مال امروز یك تصمیمی درش گرفته میشود امروز جلسهٔ هیئت رئیسه است تکلیف آن معلوم میشود ، چون امروز بسرف آمده است ووسایل حرکت برای آقایان فراهم نیست اگر آقایان اجازه بدهند یك ربع برمهلت امروز علاوه کنیم .

بعضی ازنمایندگان ـ نیمساعت

رئیس ـ حالا که جلسه شروع شده است باید آقایان غائبین را معین کنید ، صورت جلسه تصویب شد .

بعضی ازنمایندگان ـ اکثریت نیست .

☆ عین مذاکرات مشروح هشتاد و هشتمین جلسه از چهاردهمین دورهٔ قانون گذاری (مطابق قانون ۸ آذرماه ۱۳۰۵)

ادارهٔ تند نویسی وتحریر صورت مجلس

اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده :

غائبین بی اجازه ـ آقایان : خلیل دشتی ـ فولادوند ـ ذوالقدر ـ دکتر کشاورز ـ نقابت ـ اخوان ـ کفائی ـ حیدر علی امامی ـ آصف ـ امیر ابراهیمی ـ سنندجی ـ منصف ـ تولیت ـ تیمورتاش ـ بوشهری ـ سلطانی ـ دکترمعاون ـ سیدضیاءالدین طباطبائی ـ فداکار ـ ساسان ـ گنابادی ـ تهرانی ـ معدل ـ رفیعی ـ کام بخش ـ مهندس پناهی

دیرآمدگان بی اجازه ـ آقایان : جمال امامی ـ عدل ـ دکتر رادمنش ـ فیروزآبادی ـ حشمتی ـ گله داری ـ دکتر کیان

رئیس ـ بلی صحیح است ـ اکثریت نیست

دشتی ـ اکثریت لازم ندارد وقتی اعتراضی درصورت جلسه‌نیست‌صورت‌جلسه تصویب‌شده‌است (همهمه‌نمایندگان)

طوسی - اینکه راجع بتأخیر و تقدم جلسه صحبت می فرمائید ، آقایان بعقیده بنده ممکن است‌که سنك هم ببارد ، و دو و نیم قبل از ظهر را هم بنده معتقد نیستم و معتقدم‌که حتی سه‌ساعت قبل ازظهرهم‌کم است بایدآقایان یك قدری زودتر از خواب بلند شوند وتشریف بیاورند تا تکلیف مجلس معلوم شود .

جمعی ازنمایندگان ـ صحیح است

رئیس ـ خیلی خوب مثل سابق رفتار می کنیم ، (نمایندگان ـ عده کافی نیست) چون عده کافی نیست ممکن است فعلاً دراطراف موضوع صحبت بشود تاعده کافی بشود برای رأی . (همهمه نمایندگان)

مهندس فریور ـ قبل از دستور صحبت‌کنند .

[۲ - تصویب صورت مجلس]

بعضی ازنمایندگان ـ دستور .

رئیس ـ اجازه بفرمائید برای تصویب صورت مجلس مخالفی نیست ؟

صفوی ـ اجازه می‌فرمائید بنده یك تذکری دارم ؟

رئیس ـ بفرمائید

صفوی ـ البته تصمیمی که در هیئت رئیسه راجع به تشکیل جلسات‌گرفته شده است خیلی بموقع‌است والبته بعضی ازآقایان راجع بهمان تصمیم‌که هیئت رئیسه نسبت باین موضوع‌گرفته است تذکر دادند که بایستی دوساعت ونیم بظهر مانده جلسه تشکیل شود یك ربع هم‌همان طور که دستور فرمودند انتظار تشریف فرمائی آقایان راداشته باشیم ولی بنده یك تذکری را دارم وآن این است‌که مطابق قانون اساسی وقتی‌که دو ثلث از نمایندگان در مجلس حاضر شدند باید جلسه رسمیت پیدا کند و زنگ تشکیل جلسه را بزنید نه اینکه اگر نتوانید موانع را برطرف‌کنید با ۱۵ نفر ۱۸ نفر ۲۰ نفر جلسه را تشکیل بدهید آقایان زودتر تشریف بیاورند تاعده برای مذاکره و رأی حاضر باشند نه اینکه برای مذاکره‌کافی باشدولی برای رأی نباشد بنا براین من استدعا میکنم البته بهمانطور مطابق معمول عمل شود ولی وقتی‌که عده باندازه‌کافی برای مذاکره و رأی بشود نه اینکه عده‌کافی نباشد و جلسه تشکیل شود .

رئیس ـ عرض میکنم اکثریت مجلس موافقت کرده است این قسمت را و با قانون اساسی هم مخالف نیست (صحیح است) در قانون اساسی زنگ نگفته است کی زده شود .

بعضی از نمایندگان ـ دستور .

دکتر معظمی ـ بنده اخطار نظامنامه‌ای دارم .

رئیس ـ بفرمائید .

دکتر معظمی ـ مجلس اجازه دادکه نطق قبل ازدستور بشود بنا براین در صورت مجلس دیگر نباید صحبت بشود وآقایانی‌که اجازه‌گرفته‌اند صحبت‌کنند (طباطبائی ـ نطق قبل از دستور نیست) .. اجازه بدهیدبنا براین اگرصورت جلسه را مجدداً مطرح بفرمائیدآقایان حق دارندکه بعنوان اعتراض بصورت مجلس مذاکره بفرمایند ولی اگر اجازه نطق قبل از دستور داده شده است‌که دیگر این مذاکرات معنی ندارد (صحیح است)

رئیس ـ در صورت مجلس رأی میگیریم . این هم یك فرصت جداگانه ایست برای آقایانی‌که می‌خواهند حرف بزنند برای رأی صورت مجلس اگر عده‌کافی باشد رأی می‌گیریم .

(نمایندگان ـ عده‌کافی نیست) مخالفی اگر باصورت جلسه نیست . . .

چندنفر ازنمایندگان ـ عده برای رأی کافی نیست .

اقبال ـ اجازه میفرمائید ؟

رئیس ـ بفرمائید .

اقبال ـ عرض میکنم دو موضوع را خواستم بعرض آقایان برسانم چند روز قبل درروزنامه خواندم که حضرت

آقای فیروزآبادی بالاخره وقفنامه مریضخانه را صادر و مرحمت فرمودند خواستم دراینجا در مجلس بنام ملت ایران از ایشان اظهار تشکر کنم (صحیح است) وخود بنده هم کمال تشکر را ازایشان دارم وحتی چون یك سوء تفاهمی هم‌در گذشته شده است‌ومربوط باین قضیه‌است‌ازایشان‌عذر می‌خواهم موضوع‌دیگرراجع به تعیین‌وقت مجلس بود ، امر تصمیمات هیئت رئیسه محققاً وقتی‌که موردموافقت اکثریت مجلس بود مطاع ومحترم‌است (طباطبائی ـ ومطابق قانون) فقط یك نظر را باید رعایت بفرمائید و آن این نظر است که تا $\frac{2}{3}$ از نمایندگان درمجلس حاضر نباشند مطابق اصل ۷ قانون اساسی تشکیل جلسه صورت قانونی ندارد این را میخواستم مراعات بفرمائید ولی قبل از اینکه نمایندگان بحد نصاب حاضر نشوند زنك زده شود مجلس رسمیت ندارد و قانونی نیست

رئیس ـ این‌موضوع را بایستی دیدکه اکثریت مجلس دراین مورد چه نظری دارند

چندنفر از نمایندگان ـ عده برای رأی کافی شد

رئیس ـ عجالةً اگراعتراضی برصورت مجلس نیست‌رأی بگیریم (صحیح است) در صورت مجلس نظری نیست ؟ (اظهاری نشد) صورت مجلس تصویب شد .

جمعی ازنمایندگان ـ دستور .

قبادیان ـ بنده مخالفم اجازه میفرمائید ؟

عده ازنمایندگان ـ رأی . رأی

رئیس ـ بسیارخوب میفرمائید رأی. آقایانی که باورود در دستور موافقند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد .

[۳- بقیه شور در گزارش کمیسیون‌قوانین دارائی راجع بالغاء اختیارات رئیس کل دارائی]

رئیس ـ حالا شروع میکنیم بمذاکرات اگر موافق هستید پیشنهادات خوانده شود پیشنهاد آقای فرهودی که مربوط است بماده پیشنهادی آقای دشتی وجمعی از آقایان نمایندگان قرائت میشود :

بنده پیشنهادمیکنم‌ماده واحده بطریق زیر اصلاح‌شود.

ماده واحده ـ قانون۱۳ اردی‌بهشت ۱۳۲۲ باستثنای ماده۷ آن ازتاریخ اول فروردین ۱۳۲۴ الغاء میشود ودولت‌مکلف است تا آن تاریخ تأسیسات و آئین نامه های ناشی از قانون مزبور را معین نماید بطوری که در ۱۳ اردیبهشت ۱۳۲۴ تکلیف اقتصادی‌کشور معلوم وروشن باشد .

رئیس ـ عرض میکنم راجع به پیشنهاد ها ماده ۶۳ آئین نامه صریح است که باید توضیح در پیشنهادهامختصر باشد ولی آقایان دو ساعت طول میدهند در مذاکره وقت هم میگذرد من ناچارم بعدازاین‌جلو گیری کنم وفقط عضو کمیسیون میتواند اجازه بگیرد و جواب بدهد آقایان بی‌خود اجازه نخواهند و اجازه هم داده نمیشود بغیرازعضو کمیسیون (صحیح است)

فرهودی ـ عرض کنم این پیشنهادی که بنده کردم در حقیقت یك تعدیل منطقی است از دو نظر مخالفی که نسبت باین موضوع است یك نظری است راجع بالغای قانون ۱۳ اردیبهشت‌وبنده‌احساس‌میکنم که‌اکثریت‌آقایان‌نمایندگان مجلس شورای ملی هم موافق باشند و یك نظر دیگری هم بود که شاید اقلیت موافق باشد و آن این است که ما وضعیت را ازلحاظ قانونی‌تغییرندهیم سازمان را نرویم‌تغییر بدهیم ویك نظریاتی بکنیم ازلحاظ اجرای قانون که تصور میکنیم طرز اجرای قانون را اصلاح کنیم بهتر باشد مثلا یکی ازطرق اصلاح طرز اجرای قانون این‌است که ممکن است دونفر از متخصصین و کارشناسان ایرانی را ضمیمه کنیم بدکتر میلسپو که یك هیئت سه نفری بشوند که‌این قانون را تا ۶ ماه بعدازجنك اجرا کنند این دونظری‌است که متقابل‌باهمدیگراست یك عدهٔ میگویند که این‌قانون ۱۳ اریبهشت اساساً الغاء بشود ویك عده میگویند که یك علل و عواقبی موجب تصویب این قانون شده و هنوز باقی مانده بنا براین باید این قانون تا۶ ماه بعد از جنگ باقی بماند و مطالب منظور راهم قبول داریم و دو نفر ایرانی که دولت و مجلس انتخاب میکنند ضمیمه شود به قانون ۱۳ اردی بهشت

نمایندگان ـ اکثریت نیست آقا

(در این موقع عده برای مذاکره کافی شد)

رئیس ـ اکثریت شد. بفرمائید آقا.

فرهودی ـ این دو نظری است که عرض کردم برای اینکه کشمکش نشود ونظریات مختلف جمع بشود پیشنهادی کردم به این طریق که هم جامع نظر آقایانی باشد که طرفدار الغای قانون ۱۳ اردی بهشت هستند وهم جامع نظر آقایانی است که معتقد بداشتن یك سازمان صحیح است و آن این است که ما تصویب کنیم قانون ۱۳ اردی بهشت از اول فروردین ۱۳۲٤ لغو شود این را امروز رأی بدهیم که دولت مکلف باشد تا اول فروردین ۱۳۲٤ کلیه مطالعات دقیق که در امور اقتصادی و سازمان اقتصادی مملکت داریم بکند وآن را بیاورد به مجلس یا بصورت تصویبنامه قانونیش بکند بطوریکه در اول فروردین ۱۳۲٤ اتوماتیکمان وخود بخود قانون ۱۳ اردی بهشت ماه ازبین برود ویك تشکیلات مطالعه شده‌ئی جای آن را بگیرد این خلاصه پیشنهاد بنده است.

رئیس ـ آقای دکتر اعتبار عضو کمیسیون هستید بفرمائید.

دکتر اعتبار ـ بنده آن طوری که استفاده کردم نظر آقای فرهودی این بود که اولاً آقای دکتر میلسپو تا اول فروردین ۱۳۲٤ این اختیارات را داشته باشند و بعد از فروردین هم باتفاق دو نفر دیگر داشته باشند، بعقیده بنده اگر ما هر تاریخی را بغیر از آن تاریخی که امروز در نظر داریم که این قانون الغاء اختیارات تصویب شود برای این قانون معین کنیم یك مدت بحرانی را تولید کرده‌ایم وبعقیدهٔ بنده واکثر آقایان تولید بحران صحیح نیست، نظر دیگری که آقای دکتر میلسپو باتفاق دو نفر متخصصین ایرانی که این اختیارات را بعد از این اجرا کنند آنهم با تشخیص خود دکتر میلسپو که ابا داشت، در کار های اقتصادی با دو امضاء کار کند بعقیده من صحیح نیست و این پیشنهاد عملی نیست (صحیح است)

بعضی از نمایندگان ـ رأی بگیرید

امیر تیمور ـ بنده عقیده دارم که جواب آقای فرهودی را آقای دکتر اعتبار صحیحاً فرمودند.

رئیس ـ رأی باید بگیریم ولی عده کافی نیست یک پیشنهاد دیگری را بخوانید تا بعد عده برای رأی کافی بشود و رأی بگیریم پیشنهاد آقایان مجد و شریعت زاده و ثقة الاسلامی و فرخ قرائت میشود:

بنده پیشنهاد میکنم لایحه الغاء قانون ۱۳ اردی بهشت ۲۲ و پیشنهاد آقای دشتی بترتیب ذیل اصلاح شود:

ماده اول ـ قانون ۱۳ اردی بهشت ۱۳۲۲ راجع به اختیارات آقای دکتر میلیسپو ملغی و از درجه اعتبار ساقط است.

ماده دوم ـ وزارت اقتصاد ملی ازاین تاریخ تشکیل میشود

ماده سوم ـ کلیه ادارات و دوائر و شعبات اقتصادی باستثنای نان و غله و تریاك و دخانیات هرچه هست بدون استثناء با کلیهٔ پرسنل و اعتبارات و اثاثیه آنها از وزارت دارائی مجزی و بوزارت اقتصاد ملی انتقال داده میشود و همچنین قسمت بازرگانی با تمام اعتبارات و پرسنل ازوزارت پیشه و هنر مجزی و ضمیمه وزارت اقتصاد ملی میگردد و قسمت مال‌الاجاره‌ها با وزارت دادگستری خواهد بود.

ماده چهارم ـ در وزارت اقتصاد ملی هیئتی بنام شورای عالی اقتصاد بمنظور تعیین نقشه وروش اقتصادی کشور مرکب از ۷ نفر بترتیب ذیل تشکیل میشود.

۱ ـ دو تن از وزرای دارائی و اقتصاد ملی در مدت اشتغال بوزارت

۲ ـ ۳ نفر از رجال مجرب ومعتمد وروشن فکر بانتخاب هیئت وزیران که یکی از آن ها سمت ریاست شوری را خواهد داشت.

۳ ـ یکنفر از بازرگانان بانتخاب اطاق بازرگانی تهران

٤ ـ یکنفر ازمستشاران امریکائی بانتخاب وزارت دارائی

تبصره ـ مدت عضویت اعضاء شورای عالی اقتصاد سوای دونفر از وزیران دوسال است که قابل تجدید هم میباشد

ماده ۵ ـ اصول وظایف وزارت اقتصاد ملی ازاین قرار است:

۱ ـ تعیین اجناسی که باید در انحصار دولت باقی بماند و یا ازانحصار خارج شود.

۲ ـ اجناس انحصاری دولت بچه کیفیت و بها در دسترس مردم قرار داده شود. ۳ ـ آئین نامه های صادره از طرف دکتر میلسپو کدام یك باقی و کدام ملغی شود ٤ ـ تسهیل واردات و طرز استفاده از امتعه وارده. ۵ ـ تشویق وتزیید صادرات ٦ ـ طرز استفاده از قانون وام و اجاره ۷ ـ تنظیم و تأمین امور باربری ۸ ـ تنظیم جیره‌بندی ۹ ـ اتخاذ تصمیم نسبت ببهبود وضع کارگران و مناسبات آنها با کارفرمایان و ترتیب اجرای قانون بیمه کارگران. ۱۰ ـ حمایت صنایع داخلی ۱۱ ـ اتخاذ تدابیر برای پائین آوردن هزینه زندگانی وتعدیل وتثبیت بهای اجناس ۱۲ ـ هر گونه اقدامی که برای اصلاح امور کشاورزی و بازرگانی و خواربار اقتصادی لازم بداند.

ماده ششم ـ تصمیمات و آئین نامه های وزارت اقتصاد ملی مصوب هیئت وزیران برای مدت شش ماه بطور آزمایش بموقع اجرا گذارده میشود و قبل از انقضاء شش ماه دولت مکلف است لایحه اصلاح امور اقتصادی ایران را درزمینه امور مذکوره در ماده پنجم بمجلس شورای ملی تقدیم دارد و مادام که لایحه مزبور بتصویب نرسیده است تصمیمات و آئین نامه‌های وزارت اقتصاد مصوب هیئت وزیران قابل اجرا خواهد بود.

ماده هفتم ـ هریك ازکارمندان دولت ویا مستخدمین خارجی که وزارت اقتصاد ملی تقاضای انتقال نماید کارمند و مستخدم مزبور و وزارت خانهٔ متبوعه مکلف به قبول آن باشد.

ماده هشتم ـ این قانون از تاریخ تصویب بموقع اجرا گذارده میشود

یکی از نمایندگان ـ ازچه تاریخی

مجد ـ ازتاریخ تصویب بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

رئیس ـ اجازه میفرمائید چون اکثریت هست بآن پیشنهاد آقای فرهودی رأی گرفته شود. رأی میگیریم به پیشنهاد آقای فرهودی آقایان موافقین قیام فرمایند؟ (عده کمی برخاستند) تصویب نشد.

امیر تیمور ـ اجازه می فرمائید؟

رئیس ـ آقای امیر تیمور راجع به چه موضوع؟

امیر تیمور ـ راجع به پیشنهاد است!

مجد ـ بنده توضیح میدهم بعد ایشان بفرمایند. عرض کنم بنده متأسف هستم وقتی که پیشنهاد بنده خوانده شد آقایان توجهی نمیکردند وحرف میزدند و بنده مجبورم یك توضیح مجملی بدهم ودرباب پیشنهاد آقای دشتی و بعضی از آقایان قبلاً درباب پیشنهاد آقای دشتی وبعضی دیگر آقایان محترم نکات ذیل را بعرض میرسانم. آنچه درباب الغای قانون ۱۳ اردی بهشت ۲۲ است بنده موافق هستم زیرا اصولاً شأن یك ملتی نیست که چنین قانونی داشته باشد اعم از آنکه مربوط بآقای دکتر میلسپو باشد یا غیر دکتر میلسپو. اما باقسمت دوم که این طور پیشنهاد شده: «دولت مکلف است درظرف یکماه قسمتهائیرا که مقتضی میداند منحل یا با اعتبارات و بودجه آنها بوزارت خانه های دیگر منتقل یا بعنوان ادارهٔ مستقلی درآورده» موافق نیستم ودلایل بنده ازاینقرار است اولاً ـ تشخیص اینکه کدام یك ازاین ادارات باید منحل شود ویا بوزارت خانهٔ دیگری منتقل شود ویا ادارهٔ مستقلی تشکیل شود مستلزم داشتن اطلاعات وتجربیات ومطالعات کافی است وطرز عملی که تاکنون دولت نسبت باین موضوع نشان داده یعنی لایحه یك قسم پیشنهاد شده در کمیسیون دارائی با موافقت دولت طور دیگر تصویب شده از طرف دیگر خط بطلان بلایحهٔ تقدیمی و گزارش کمیسیون دارائی کشیده و با پیشنهاد آقای دشتی موافقت کرده اند مجموع اینها خودنشان میدهد که دولت هنوز تصمیمی نگرفته که چکار انجام خواهد داد و مقصودش چیست قریب بیست روز است که این موضوع درمجلس مطرح است دولت اگر دارای تجربیات است چه‌مانعی دارد صریحاً بنویسد ویاجناب آقای نخست وزیر همین‌جا بفرمایند فلان قسمت را منحل میکنیم فلان قسمت را بفلان وزارتخانه منتقل و یا کدام قسمت را بطور مستقل نگاهداری خواهیم کرد. ثانیاً ـ اگر همین امروز جناب آقای نخست‌وزیر بطوریکه عرض کردم شقوق سه گانه راهم معین فرمایند، باز بنده مخالف هستم زیرا اگرچه صورة

امور اقتصادی کشور امروز در دست سه وزارت خانه دارائی وپیشه وهنرو کشاورزی است ولی درحقیقت بطورناقص تنها در دست وزارت دارائی است اگر بنا باشد تقسیم گردد مثل این است که قطعات یك اتومبیل در دست چند نفر باشد وبا این حال انتظار آن را داشته باشیم اتومبیل راه برود و این تعلیق به محال است امور اقتصادی کشور هم مانند همان اتومبیل و تمام شعبات آن باید در یك جا تمرکز داشته باشد تاامور آن درجریان عادی بگذرد. ثالثاً ـ بحسن نیت جناب آقای بیات بنده کاملاً معتقد هستم فرض کنیم که پیشنهاد آقای دشتی تصویب شد (همهمهٔ نمایندگان) . . . خواهش میکنم آقایان توجه داشته باشند . و آقای بیات هم در همان زمینه شروع بکار کردند قبل از خاتمهٔ کار در نتیجهٔ حوادثی کابینه افتاد و کابینه دیگری آمد کابینهٔ بعدی علی الاصول خواهد گفت کار قبلی بد بوده است و فلان قسمت را باید بفلان وزارت خانه منتقل کرد نه بفلان وزارت خانه ، ملاحظه بفرمائید چه هرج ومرجی در امور اقتصادی ایجاد خواهد شد از چاله بچاه خواهیم افتاد آقایان محترم میدانند که اوضاع اقتصادی ایران خراب است واردات کم صادرات صفر و بازارهای ما بکلی از دست رفته است خشکبار که رقم عمدهٔ صادرات ایران است هیچ شده وبا آنکه جنبهٔ ارزاقی دارد ودنیا محتاج است در نتیجهٔ همین سهل انگاری ها وندانم کاری و عدم سیاست پابرجای اقتصادی ، هیچگونه بازار و خریداری ندارد فرض کنیم ، گناه کم یابی اجناس خارجی نتیجهٔ جنگ و یا عدم استفاده ازسهمیهٔ که کمیتهٔ خاورمیانه معین کرده است میباشد آیا این عدم صدور خشکبار که رقم اول صادرات ایران را تشکیل میدهد گناهش متوجه دکتر میلسپو است بنده عرض میکنم نتیجه دوچیز است اولافقدان مرکز صلاحیت اداری برای امور اقتصادی دوم مداخلات بیرویه دولت درمسائل اقتصادی که از سال ۱۳۰۹ ببعدشروع وهرروز بنام اصلاح امور اقتصادی در کارهای بازرگانی و کشاورزی مداخله وهمه روزه ازبد به بدتر رفته‌ایم نه‌دولت کاری کرده ونه گذاشته است مردم کاری کند علاج منحصر این است که وزارت اقتصاد ملی تشکیل شود و رشته امور اقتصادی را در دست گرفته آنجائی که مداخلهٔ دولت لازم است تشخیص دهد ومواد انحصاری را ازغیر انحصاری مجزی نماید صادرات ایران را حمایت وبرای آنها تهیهٔ بازار کند صنایع داخلی را تشویق نماید ورود امتعه خارجی را آزاد بگذارد سوای آنچه که باید ازنظر مصالح و امنیت عمومی وصنایع کشوردرانحصاردولت ویامحدودباشد بصادر کنندگان پریم و جوائز بدهد به کشاورزی مملکت ازهرطریقی که ممکن است مساعدت نماید دراین پیشنهاد تقدیمی نکات اصلی ذیل درنظر گرفته شده است اولا قانون ۱۳ اردیبهشت ملغی میشود ثانیاً اختیارات مزبوره بکسی واگذار نمیشود ثالثاً تکلیف دولت در مقابل الغای قانون مزبورمعلوم میگردد رابعاً مرکزی برای اموراقتصادی ایجاد میشود وازاین هرج ومرج وپراکندگی فعلی جلوگیری میگردد خامساً شورای عالی اقتصاد هم به ترتیبی که پیشنهاد کرده ام مرکز لایتغیری برای امور اقتصادی خواهد بود از طرفی بوسیلهٔ دو نفر وزرای دارائی و اقتصاد ملی دائماً با هیئت وزیران مربوط است و از طرف دیگر آنچه مسائل بازرگانی است قبلاً در اطاق بازرگانی طهران حلاجی وبوسیلهٔ نماینده خود بشورای عالی اقتصاد تقدیم وطبق مصالح عالیه کشور تصمیمات لازمه اتخاذ و پس از تصویب هیئت وزیران اجرا خواهدشد سادساً در پیشنهاد تقدیمی تا آنجائی که امکان داشته بادرنظر گرفتن وضعیات روز نسبت بمسائل مهمهٔ اقتصادی پیش بینیهای مهم شده است مثلاً تعیین اجناسی که باید در انحصار دولت باقی بماند و یا آزاد شود این موضوع بسیار مهم است تقسیم و تفکیك آنهم کار آسانی نیست انحصار پنبه خوبست یا بد خود بنده طرفدار آزادی پنبه هستم و البته کسانی هم که طرفدار انحصار هستند دلایلی دارند ، دیگر موادیکه باید در انحصار دولت بماند .

رئیس ـ این لایحه است یاپیشنهاد ، اگر پیشنهاد است بایستی از طرف پیشنهاد کننده بطور مختصر برطبق دستور ماده ۶۳ آئین‌نامه صحبت شود .

طباطبائی ـ آن ماده ۶۳ در شور دوم است این یك شوری است .

بعضی از نمایندگان ـ بفرمائید آقا .

مرآت اسفندیاری ـ مختصرتر بفرمائید .

مجد ـ عیب کار در این است که وقتی آقایان یك نظری دارند بحرف دیگران گوش نمیدهند جنابعالی فهمیدید که من چه نوشته‌ام ؟

مرآت اسفندیاری ـ بر طبق نظامنامه باید مختصر صحبت بفرمائید .

بعضی از نمایندگان ـ پیشنهادمفصل است باید توضیح هم مفصل باشد .

مجد ـ وبچه کیفیت وبها در دسترس مردم گذاشته خواهد شد تکلیف آئین‌نامه‌های صادره از طرف آقای دکتر میلسپو باید معلوم گردد موضوع تسهیل و اردات تشویق صادرات حمایت صنایع داخلی هریك درموادپیشنهادی محتاج بمطالعات زیاد و دقیق و اقدامات جدی هستند که فقط بوسیلهٔ تعیین مرکز صلاحیتدار ثابت معینی تشکیل وزارت اقتصاد ملی امکان خواهد داشت و استدعا دارم بعرایض و پیشنهاد بنده توجه بفرمایند این نکته راهم عرض میکنم که منظوراصلی بنده دوچیز است : اول لغو قانون ۱۳ اردیبهشت . دوم ایجاد وزارت اقتصاد ملی در مواد پیشنهادی خیلی اصرار ندارم استدعا دارم بطور کلی باپیشنهاد بنده موافقت شود ومواد آن در کمیسیون اگر لازم شد جرح و تعدیل و سپس بمجلس تقدیم گردد .

حکمت ـ بنده اخطار نظامنامه‌ای دارم .

رئیس ـ بفرمائید .

حکمت ـ عرض کنم که در مذاکرات مجلس مواد آئین‌نامه اجرا نمیشود ماده ۶۳ آئین‌نامه دارد که وقتی آقایان پیشنهاد می کنند باید بطور مختصر توضیح بدهند وقتی که آقای مجد صحبت میکردند بایداین نظر رعایت بشود آن‌وقت نخواستم عرض بکنم حالا برعکس شده است یك پیشنهادی تنظیم شده هفت هشت صفحه‌ای و در اطراف آن زیاد صحبت می‌شود برای توضیح پیشنهادی که تقدیم شده اولاً پیشنهاد آقا نباید مورد توجه قرار بگیرد برای اینکه پیشنهاد آقای دشتی راکه مجلس مورد توجه قرارداد این باید وارد آن باشد و در همان زمینه باشد ولی این یك پیشنهادی است که ۱۲ ماده است بنده تعجب میکنم که چرا قرائت شد و مورد توجه قرار گرفت خواستم مقام ریاست را باین نکته متوجه کنم که امر بفرمایند توجه کنند این قبیل پیشنهادات مربوط به پیشنهاد آقای دشتی نیست وباید دراطراف آن پیشنهاد صحبت کنند .

یکی از نمایندگان ـ اجازه میفرمائید ؟

رئیس ـ فقط مخبر کمیسیون میتواند جواب بدهد یایکی از اعضای کمیسیون . آقای مخبر .

مخبر ـ بنده استدعا میکنم از آقایان که دراین قضیه تعصب بخرج ندهند یك مطالبی بعرض آقایان میرسد وتذکر این حرفها خیلی بجااست و خیلی مهم است این مطالب را در نظر بگیرند آقای مجدهم خودشان خلاصه کردند بدوقسمت یکی تشکیل وزارت اقتصاد ملی که پیشنهاد شده است اشکالی ندارد ....

فرخ ـ اداره مستقل باید تبدیل بوزارت اقتصاد ملی شود .

مخبر ـ پیشنهاد آقای مجد دراین قسمت است پیشنهاد آقای مجد بنظر بنده آقای نخست وزیر برای اجرای طرح قانونی بسیار مفید است و برای روشن شدن نظر آقای نخست وزیر در اداره کارها خیلی مفید است واین راخیلی خوب تهیه فرموده‌اند راجع بروش نقشهٔ دولت مسلماً آقای وزیر دارائی اطلاع کافی دارند وآقای نخست وزیر هم خودشان سابقه دارند وسابقه وزارت مالیه هم دارند خودشان توجه دارند باین قسمت و میدانند که کدام اداره درکدام وزارتخانه باید باشد وکدام وزارتخانه‌ها را مشترك کنند در این قسمت که جنابعالی پیشنهادی کرده‌اید آقایان هم پیشنهاد کرده‌اند بنابراین ازاین جهت نگرانی نداشته باشید وامانظریاتی که دراین لایحه داده شده است این رامیخواستم عرض کنم که تقریباً لایحه همان لایحه اولی است منتهی ما

صلاح دانستیم که یك قسمتهائی در آن تذکر داده شود که اختیارات مالی دکتر میلیسپو در این قسمت احیاناً ایجاد اشکال نکند والا لایحهٔ که دولت تقدیم نمود یك لایحه مختصری بود و اگر یك بحث مفصلی هم در آن شد برای این است که اشکالاتی ایجاد نکند و آقای نخست وزیر هم اگر دقتی کردند برای این نبود که توجه نداشته‌اند بلکه برای این بود که قبول این پیشنهاد کار ایشان را سهل مینمود بنابراین استدعا میکنم از آقای مجد که این پیشنهاد خودشان را پس بگیرند واین پیشنهاد را بعنوان مشورت بدولت بدهند اگر لازم شد یك تجدیدنظری بکنند در آن و بمجلس بیاورند

بعضی از نمایندگان ـ رأی

یکی از نمایندگان ـ پس میگیرند.

مجد ـ اگر دولت قبول میکند که وزارت اقتصادملی تشکیل بدهد بنده پس میگیرم

نمایندگان ـ رأی

رئیس ـ رأی میگیریم به پیشنهاد آقای مجد آقایان موافقین قیام فرمایند؟ (عده کمی برخاستند) تصویب نشد

پیشنهاد آقایان: دکتر مصدق ـ فرود ـ امیرتیمور حاذقی ـ صدرقاضی ـ فیروزآبادی ـ دکتر زنگنه ـ دکتر عبده ـ شهاب فردوسی ـ کام بخش

نمایندگان ـ چه پیشنهادی است.

طوسی ـ پیشنهادی است آقای دکتر مصدق وجمعی از آقایان کرده اند.

امیرتیمور ـ آن ماده الحاقیه است بعد از این ماده خوانده میشود

طوسی ـ چون روی آن ماده الحاقیه نوشته نشده بود خوانده میشود

رئیس ـ پیشنهاد آقای مسعودی قرائت میشود:

اینجانب ماده واحدهٔ زیر را پیشنهاد مینمایم.

ماده واحده ـ قانون اختیارات دکتر میلیسپو رئیس کل دارائی مصوب ۱۳ اردیبهشت ۱۳۲۲ از تاریخ تصویب این قانون لغو میشود، دولت مکلف است از تاریخ تصویب این قانون تا مدت یکماه جریان امور اقتصادی کشور را طبق سازمانهای موجوده تحت نظر آقای دکتر میلیسپو نگاهدارد ودر طی این مدت مقدمات اجرای این امر را از لحاظ نقل وانتقال یا انحلال ادارات و بنگاههای اقتصادی که قبلاً وجود داشته یابعداً بوجود آمده ویا ازسایر وزارتخانها بوزارت دارائی منتقل شده یاتمرکز وتأسیس وزارت اقتصاد ملی را با جلب نظر ومشورت و همکاری هیئتی مرکب از پنجنفر اشخاص بصیر وصالح که با موافقت هیئت وزیران انتخاب خواهند شد فراهم آورد ونیز دولت مجاز است درخلال این مدت آئین نامه هائی که تا کنون ازطرف دکتر میلیسپو صادر گردیده با جلب مشورت همان هیئت مطالعه نموده ونتیجه مطالعات خودشان را درخصوص ابقاء یاالغاء یاجرح وتعدیل آن درظرف یکماه بتدریج اعلام دارند که درانقضای مدت مزبور کلیه مقدمات و نقشه اجرای امر حاضر باشد و شالوده سازمانهای اقتصادی کشور روی اساس موجود گذارده شود

مسعودی ـ بنده قبلاً عرض میکنم که باالغاء اختیارات موافقم.

اقبال ـ همه موافقند.

مسعودی ـ ... خوب حالا چون اکثریت همه موافقند بنده خیال میکنم که الغاء این اختیارات اشکالی نداشته باشد وبنده که افتخار عضویت فراکسیون مستقل را دادم در آن فراکسیون دو تصمیم بود: یکی الغای اختیارات دکتر میلیسپو و یکی هم پشتیبانی ازدولت بود برای انجام این امر ولی درعین حال نظر قسمت دوم بود، یعنی قسمت اول را لغو بکنند ونظر دوم را فراکسیون بمشورت مجلس واگذار کرد منتهی درمجلس با اکثریت مشورت بکنیم هرچه موردقبول اکثریت واقع شد همان نظر را اتخاذ کنیم، بنابراین این پیشنهادی که بنده و آقای دشتی دادیم موضوع این یك ماهی است که بنده این جا پیشنهاد کردم که این یکماه صرف مطالعه و تهیه نقشه و سازمان این کار بشود و نقشه پیشنهادی آقای دشتی که سایر آقایان دیگر هم امضاء کردند این است که در این یکماه دولت منتظر بوده که اساس اقتصادی را بنظر بنده چون قضیه خیلی خیلی مهم است و واقعاً برای آینده ما میخواهیم

یك فکر اساسی بکنیم این اقتضا دارد که ما ولو برای یك مرتبه هم شده است روی نقشه و روی اساس کار کنیم و این هیچ اشکالی ندارد ازاین که یك موضوعی که هیجده ماه فرض بفرمائید در نهایت بدی انجام شده است و حالا میخواهیم یك حق قانونی که داریم عملی کنیم ویك اختیاراتی را که داده ایم پس بگیریم طوری نشود که بعد اسباب نگرانی و موجب زحمت بشود و برای این کار یکماه هم زیاد است بیست روز این جریان فعلی را بهمین کیفیت ادامه میدهیم برای اینکه مطابق همان پیشنهادی که بنده دادم یك هیئت اقتصادی، یك هیئت متخصص بصیر و صالح مرکب از پنج نفر بنشینند تمام این سازمان‌ها را تحت مطالعه قرار دهند این جا موضوع یك عدهٔ زیادی است که بنده شنیده‌ام که ۶ هزار نفر دراین تشکیلاتی که دکتر میلیسپو داده است مشغول کار هستند .. در ولایات هم یکعدهٔ زیادی هستند قریب بیست هزار نفر، برای یك همچو کارهای مهمی قبل از اینکه ما فکر و نقشهٔ از خودمان داشته باشیم، خیلی خطا است که از حالا بگوئیم این اختیارات بکلی لغو و از فردا هم دولت مکلف است که این ها را اداره بکند.

دشتی ـ آقا شما که در مذاکرات تشریف نداشتید ما صحبت کردیم هر دفعه سه ساعت چهار ساعت

لنکرانی ـ این درحکم طلاق رجعی است.

مسعودی ـ ... اجازه میفرمائید آقای لنکرانی بنده بین صحبت شما صحبت نکردم بنده بدون اینکه بدانم چطور دولت عمل میکند حقیقتاً برای بنده خیلی مشکل است که رأی بدهم این را حقیقتاً عرض میکنم برای اینکه ملاحظه بفرمائید الآن این اختلاف و امتزاجی که بین مؤسسات مالی و اقتصادی واقع شده است در شهر اصفهان در قسمت دارائی و اقتصادی یك نفر امریکائی است که در آنجا هم کار اقتصادی را رسیدگی میکند وهم کار مالی را وقتی که این اختیار لغو می‌شود خودش را مکلف نمیداند که کارهای اقتصادی را رسیدگی کند

یکی از نمایندگان ـ چرا. نوکر دولت است.

مسعودی ـ ... البته ولی ممکن است بکند ممکن است نکند برای اینکه میگوید: چون مطابق قانونی که گذشته است چون کار های اقتصادی از دکتر میلسپو منتزع شده دیگر نمیتوانم ادارهٔ بکنم شما ممکن است یك نمایندهٔ اقتصادی بفرستید بآنجا که این کار اقتصادی را درست کند آنوقت از کجا وبچه وسیله وبامسئولیت کی معلوم میشود که در آنجا مقدار زیادی اجناس واموال دولت که ثروت عمومی است نفله نشود و ازبین نرود، بنده منظورم اصلاح این قسمت‌هاست که درظرف یك ماه دولت کاملاً باین قضایا رسیدگی کند که واقعاً کاری بشود که اطمینان بخش باشد و پس فردا موجب نگرانی و اسباب زحمت نباشد واگر یکماه را زیاد میدانند ممکن است ۱۵ روز، بیست روز مهلت بگذارند، چون آقای امینی هم فرمودند چطور ممکن است ما الغای اختیارات بکنیم اما اجرای آن را بگذاریم برای یکماه بعد بنده این پیشنهاد را کردم که قسمت اول را لغو کنند قسمت دوم چیز دیگری است وممکن است که تاریخ تصویب قانون را از پنج بهمن /۱۰ بهمن بگذاریم چه عیبی دارد که دولت با یك نقشهٔ کاملی و یك ترتیب صحیحی اداره کند وچه عیبی دارد که برای این کار ما اقلاً اساس کار را بریزیم بعد این قانون را لغو بکنیم.

نمایندگان ـ رأی رأی

نخست وزیر ـ البته بنده خیلی سعی میکنم که کمتر در مذاکرات وارد بشوم که یکقدری مذاکرات هم مختصرتر بشود و نمیخواستم هیچوقت تولید زحمتی کرده باشم ولی قسمتی که فرمودند دو اشکال دارد یکی اینکه الغاء قانونی که شد باید دولت درنظر بگیرد که این وضع را چه جور اداره کند این دستگاه ودستگاه های دیگر مملکت سپردهٔ بدولت است دولت باید برای این دستگاهها یك نظریات داشته باشد این جا هم فرمودند چرا فلانی تغییر عقیده داد، بنده در آن پیشنهاد اولیه خودم و پیشنهاد دومی و پیشنهاد آقای دشتی تغییرات کلی ندادم فقط آنجا یك کلمه در پیشنهادی که اول کرده بودم بطور اختصار نوشته

بودم که این اختیارات تفویض شود تا تکلیف این کار معلوم شود در کمیسیون خواستند آن اختیاری که هست یك قدری بسط داده شود و روی آن بحث زیادتری بشود چون بنده نمیخواستم نظری داشته باشم چون نظر اکثریت کمیسیون این طور است قبول کردم بعد در مجلس که آمدیم گفتند که یك اختیاراتی هست و همانطور که قانوناً آن اختیارات قبلاً داده شده است اگر بعد هم داده شود اشکال دارد، آن وقت ماند بهمان ترتیبی که دولت باید این کاررا بکند و اساساً تکلیف دولت است که این کار ها را بکند. بنده این را یکی دو مرتبه در مجلس عرض کردم که اساساً تکلیف دولت است منتهی چیزیکه در مجلس هست این است که دولت در این قسمتها همانطور که فرمودند یك تشکیلات عریض و طویلی داده شده است این ها را میخواهد یکطوری اصلاح بکند بیك ترتیبی که حقیقتاً هم وضعیت اقتصادی مان سر و صورتی گرفته باشد و هم این مشکلات رفع شده باشد (صحیح است) البته دولت هم این وضعیتی را که فرمودید از ساعت اول تأمین میکند که همین وضعیتی که امروز هست باقی بماند که تا دولت برود با یك کمیسیونهائی با یك ترتیبی دقت کند که این ادارات کارش مربوط است بکدام وزارت خانه بهمان جا مربوط کند آن قسمتهائی که مربوط باقتصاد است البته در یك دستکاهی همان طور که بنام وزارت اقتصاد یا اداره مستقل اقتصاد همان نظر را البته دولت درنظر میگیرد و اصلاح میکند و در یکجا تمرکز میدهد و استفاده میکند و قسمتهائی که مربوط بوزارتخانه های دیگر است فرستاده میشود و خاطر آقای مسعودی هم مطمئن باشد که البته هیچ نگرانی برای آقا نخواهد بود و بعد از لغو این اختیار بیشتر که این بعنوان دولت حفظ شود و هیچ طور صدمه بآن وارد نشود

بعضی از نمایندگان ـ پس میگیرند

رئیس ـ رأی میگیریم به پیشنهاد آقای مسعودی آقایان موافقین قیام فرمایند (عده کمی بر خواستند) تصویب نشد.

پیشنهاد آقای دکتر طاهری وارد بر پیشنهاد آقای دشتی است خوانده میشود: پیشنهاد میشود در پیشنهاد آقای دشتی که بعنوان خبر کمیسیون قبول شده اصلاحات زیر بعمل آید:

اول در لغو اختیارات دکتر میلسپو ماده ۷ آن مستثنی شود

دوم ـ بجای یا اداره مستقل نوشته شود یا بوزارت اقتصاد منتقل گردد.

رئیس ـ آقای دکتر طاهری.

دکتر طاهری ـ عرض کنم برای اینکه این کار زودتر تمام شود این پیشنهادی که آقای دشتی در جلسه گذشته فرمودند پایهٔ نظر اکثریت مجلس شورای ملی است (صحیح است) و همانطور که دولت و مخبر هم قبول کردند بجای خبر کمیسیون اصل آن دیگر مقتضی نیست رویش پیشنهاد بدهند فقط اصلاحات کوچکی اگر بشود نظر همه را تأمین میکند این را دولت و مخبر قبول کند که زودتر این ماده بگذرد.

طباطبائی این جا چندین ماده پیشنهاد شده است.

دکتر طاهری ـ حالا آن هم بعد انشاءالله تمام میشود این پیشنهادی که بنده عرض کردم خیال میکنم که اکثریت آقایان نمایندگان موافقند این است که ماده ۷ قانون اختیارات دکتر میلسپو که در این زمینه کارمندان دولت در کالاهای انحصاری حق خرید و فروش ندارند این را گفتم که علت ندارد الغاء بکنیم. (تهرانچی ـ در این جا موضوعی ندارد این را بعنوان یك تبصره پیشنهاد بکنید) ملاحظه بفرمائید چونکه در آن قانون آقای تهرانچی این ماده هفت خودش یك قانونی است مستقل اگر ملاحظه بفرمائید خود آن ماده یك حکم مستقلی است اصلا ارتباط با آن قانون ندارد (صحیح است) که بهم مربوط باشند و وقتی که آن قانون الغاء شد چرا باید اینهم ملغی بشود؟ واما موضوع دوم این است که بدولت اختیار داده میشود که این ادارات را یا منحل کند یا بوزارت خانه های دیگری منتقل کند و یا اگر صلاح دانستند تجزیه کند همه را جمع کند و به یك وزارتخانه تبدیل کند بنام وزارت اقتصاد این را ما بطور اختیار نوشتیم نه بطور اجبار، یعنی دولت اختیار دارد همه را یا منحل کند

یا منتقل بهر وزارتخانهٔ بکند یا انتقال بدهد باداره مستقل اقتصادی یا همه را جمع کند و یك وزارت اقتصاد ملی درست کند این بنظر بنده اشکالی ندارد.

مخبر ـ پیشنهاد را یکمرتبه دیگر بخوانید قسمت دومش را. اول آن که اشکالی ندارد.

(قسمت دوم پیشنهاد بشرح سابق خوانده شد)

مخبر ـ عرض کنم که در قسمت ماده ۷ بنظر بنده کاملا معقول است و آن را دولت قبول میکند چه بعنوان این که بگوئیم ماده ۷ ملغی است یا یك شق دیگری اضافه بکنند تفاوتی در اصل موضوع نمی کند اما در قسمت دوم از آقای دکتر طاهری بنده تقاضا میکنم چون طرحی تهیه شده و یکعده از آقایان با همان اداره کل موافقت کرده اند و مردم چون از این لفظ وزارت خانه اصولا وحشت دارند، اگرچه فرقی در بودجه نمیکند تمام ادارات و این پرسنل در یك جا تمرکز پیدا میکند فقط یك نفر وزیر که تعیین میکنند و آنهم ممکن است از وزرای مشاور یك نفر را بگذارند بعنوان وزیر اقتصاد بنده عقیده ام این است که آقای دکتر طاهری قبول بفرمایند یا اداره کل یا وزارت اقتصاد بشود آن وقت نظر تمام تأمین شده است.

بعضی از نمایندگان ـ قبول کردند آقا.

رفیع ـ چه را قبول کردند؟

مخبر ـ چرا عصبانی میشوید آقا گفتم یا اداره کل یا یا وزارت اقتصاد همین طور قبول بکنند.

دکتر طاهری ـ قبول میکنم.

نخست وزیر ـ بنده هم بهمین ترتیب قبول میکنم.

رفیع ـ چرا قبول کردید؟ وزارت خانه لازم نیست ما میخواهیم وزارت خانه هارا منحل کنیم حالا میخواهید باز وزارت خانه درست بکنید؟

مخبر ـ گفته شد که نوشته شود یا اداره مستقل یا وزارت اقتصاد (رفیع ـ مجلس بوزارت رأی نمیدهد) یعنی هرطور که خود دولت تشخیص بدهد عمل بکند تخییری است آقا.

رئیس ـ فقط اعضاء کمیسیون میتوانند صحبت کنند آقای صادقی.

نمایندگان بطور همهمه ـ آقا چون قبول کردند آن تمام شد

دکتر اعتبار ـ آقا این اجازه ضمنی است برای تشکیل وزارت اقتصاد.

مجدضیائی ـ این جزء ماده شده است دیگر نمیشود درش صحبت کرد.

صادقی ـ بنده بطور خلاصه عرض میکنم این عرض من برای این است که من میدانم بعد از شش ماه مجلس گیر یك اداره کل یا وزارت اقتصاد خواهد افتاد و اگر بنده این را که میدانم نگویم خیانت کرده ام (بعضی از نمایندگان ـ بفرمائید) اولاً این را من استدعا میکنم آقایان این قدر تردید نفرمایند و تصمیم بگیرند زیرا تردید در این موارد دلیل ضعف است یا در شخص یا در جمع یا در کشور، ما بیست روز است در این قسمت صحبت میکنیم، در قسمت تشکیل وزارت اقتصاد یا اداره کل اقتصاد بنده با اطلاعی که از موضوع وزارتخانه ها دارم ممکن است بنده یك ساعت توضیح بدهم ولی آقایان حاضر نیستند بشنوند عرایض من را شما امروز باید بلغو یا انحلال این ادارات و این انحصارات بکوشید تجدید این ادارات چه علتی دارد، شما امروز اداره مال الاجاره ها را از بین ببرید شما اداره کل پنبه یا اصلاً انحصار پنبه را لغو کنید یا بوزارت کشاورزی منتقل کنید بروید چندین میلیون خرج تأسیس یك وزارتخانه کنید اینکار هیچ معنی ندارد و من بطور خلاصه در یك کلمه عرض میکنم که اگر حرف مرا قبول نکردید و یك وزارت خانه بنام اقتصاد تشکیل دادید صدق عرایض من پس از شش ماه معلوم خواهد شد.

مخبر ـ آقا یك سوء تفاهم بیجائی ایجاد شده است اگر در ماده دقت بفرمائید میگوید دولت مجاز است که این ادارات را از بین ببرد یا تشکیل اداره کل یا وزارت اقتصاد هر کدام را که صلاح دانست بکند اگر بدولت اعتماد دارید این حرفها چیست بعدهم که تصویب آن با خود شما است بعضی آقایان نظر دارند که وزارتخانه باید تشکیل بشود که وزیر آن

مسئول مجلس باشد و اداره کل تاسیس نشود برای اینکه مسئولیت در مقابل مجلس ندارد اینهم یك موضوعی است و رفع این اشکالات وقتی میشود که دولت اجازه داشته باشد هر کدام را صلاح دانست تشکیل بدهد.

رئیس ـ عرض کنم آقا اولاً این پیشنهاد تخییری است که دولت میتواند یا اینکار را بکند یا آنکار را بکند ثانیاً دولت ومخبر قبول کردند جزءِ ماده شده است. پیشنهاد آقای مخبر فرهمند:

پیشنهاد میکنم نام اداراتی که منتقل میشود در این لایحه ذکر شود

رئیس ـ آقای مخبر فرهمند

مخبر فرهمند ـ اولا استدعا میکنم آقایان بعرایض بنده توجه بفرمایند و رعایت ماده ۶۳ را هم خواهم کرد و مختصر عرض میکنم و درالغاءهم بنده موافقم خاطر آقایان مستحضر باشد ولی اجازه بدهند یك مطالبی گفته شود با همان عجله واضطراب و شتابی که در دادن اختیارات بدکتر میلیسپو کردیم و یك عده هم مخالف بودند منجمله خود بنده که بادادن اختیارات مخالف بودم آقایان باعجله وشتاب دادند وحرف کسی را گوش نکردند الآن همان عجله و شتاب را دارند در گرفتنش ودادنش بدون اینکه هیچ نقشه واساس درکار باشد و هیچ فکر نمیکنند که ما چندین میلیون بلکه میلیاردها اموال را میخواهیم بگیریم وبدست کی بسپاریم ما الآن نگرانی داریم که این شخصی که امور اقتصادی را بدست او داده‌اید درپخش کالا خوب کارنکرده است وبدست مردم لخت و گرسنه بموقع نداده است ونگاه داشته است بنده وحشتم ازاین است که یکجا خورده شود تا شما سازمان منظمی نداشته باشید و یك اطمینان کاملی پیدا نکنید و بدست یك اشخاص مطمئنی نسپارید یکجا خورده میشود آن آدم نگاه داشته و نداده ولی بنده یکجا میخورم بنا براین بنده عقیده ام این است که مجلس شورای ملی حاکم بر مملکت است و در سیاست امور مالی مخصوصاً هیئت دولت باید زیادتر دقت بکنند و روی احساسات نروند روی حب و بغض نباشد اگر فرض بفرمائید که ما یك مستشاری آوردیم ویك موجباتی بود برای دادن آن اختیار که ما بایستی روی آن موجبات قضاوت کنیم حالا همینطور ازاو پس بگیریم وبنظر بنده این پسندیده نیست باید قضایا را روی روز وموقع آنروز دید چه بوده وحالا چه جوراست قضاوت کنیم و هی بردند و خوردند و هی اتهام بخارجی و بداخلی صلاح نیست اگر یك دزدی هائی شده‌است اینجا ذکر مبلغ شد آقای دکتر آقایان دیروز در ضمن نطق خودشان گفتند هزارمیلیون دزدی شده‌است(اقبال ـ حساب بلد نیستند آقا) آقایان توجه بفرمائید اینجا مجلس شورای ملی است اینجا جای سخنرانی نیست که هرحرفی را بشود زد اینجا جای عدد است و رقم است و دقت است و دلیل و مدرك. اگر یك وکیلی گفت یك مستخدم دولت هزار میلیون یا فلانقدر باین مملکت خسارت وارد آورده است مجلس باید دنبال بکند و ادعانامه بدهد وآن وکیل باید ادعانامه بدهد وثابت کند (امیر تیمور ـ بنده اجازه میخواهم جواب آقا را بدهم) باید ثابت بشود که آن کسی که مباشر این عمل بوده‌است مجازات بشود وآن کسی هم که خدمت کرده است در این مملکت مورد تقدیر واقع شود والا همانطور خواهد شد بنا براین بنده خلاصه میکنم پیشنهادخودم را اینکه عرض کردم باید ادارات نام برده شود برای این است که ازفردا اختلاف سرهمین تقسیم ادارات میشود اداره غله است که دردرجه اول مورد توجه همه باید باشد (صحیح است) موضوع نان است موضوعی است که اگر یکقدری مراقبت نشود ممکن است ما را به قحطی و انقلاب بیندازد. پخش است که نمیدانم سابقاً در مالیه بوده است یا نبوده است اینجا باید گفته شود که ما بدانیم چه اداراتی در وزارت مالیه میماند و چه اداراتی منتزع می‌شودوتکلیف همهٔ اینها باید معلوم بشود.

رئیس ـ آقای دکتر عبده.

دکتر عبده ـ آقای مخبر فرهمند بشهادت همهٔ رفقا از کسانی هستند که با کمال حسن نیت همیشه عقایدشان را

صریح می فرمایند و بنده ایشان را جزء آن دسته قرار میدهم که واقعاً عقیده‌شان این است که اگر ما معتقد به لغو اختیارات هستیم واقعاً باید با مطالعه و دقت کامل در عمل بعدی بکنیم و ما این حسن نیت را برای ایشان میشناسیم مطالبی را که ایشان فرمودند یك قسمت راجع به پیشنهادی بود که داده بودند وقسمت دوم این بود که در اینکار ما بایستی عجله و شتاب بکنیم این مطالب بجای خودش درست است ولی اگر نظر داشته باشید ما از اول دورهٔ چهاردهم تا کنون دراطراف این موضوع صحبت میکنیم ده ماه است که راجع به الغای این اختیارات صحبت میکنیم واینکه فرمودند ما نقشه نداریم اینهم مکرر گفته شده و بنده توضیح زیادی عرض نمیکنم جریان کار دکتر میلیسپو کم کم در ما یك سوء تفاهمی را ایجاد کرده است اصل این است که دولت مسئول اداره امور مملکت است اعم از انتظامات واقتصاد ومالیه و دولت میبایستی این وظایف را انجام بدهد حالا آمده‌اند استثنائاً یك اختیاراتی بدکتر میلیسپو داده اند این عمل استثنائی بوده است والا اصولاً تنظیم این کارها با دولت است با وزراء است حالا ما یك جریان استثنائی را از بین میبریم و برمیگردیم بحال عادی واین امر هم نباید اسباب نگرانی ما را فراهم کند. ما سازمانهائی داشتیم پیش از امریکائی ها کی این جریانات را اداره میکرد دراین مملکت؟ تمام بدست ایرانیها بود. (صحیح است) بدست ایرانی ها جیره بندی شد، بطورمثال عرض میکنم هفتصد وبیست هزار کوپن در جیره بندی سابق برای این شهر منتشر شد یعنی گفته شد فقط چهل هزار بیش ازمیزان حقیقی بوده امروز آقا یك میلیون کوپن تا بحال در تهران منتشر شده وهنوز بتمام اهالی تهران کوپن نداده اند بنده خواستم عرض کنم اینقدر نگرانی نداشته باشید این دستگاههائی بود که بدست خود ایرانی اداره میشد بهتر اداره میشد (صحیح است) من نمی خواهم بگویم که در آن موقع سوء استفاده هائی نشده است ولی میتوانم عرض کنم مطمئناً سوء استفاده هائی که امروز می‌شود خیلی بیش از آنوقت است. راجع بآن رقم هزار میلیون که فرمودید بنده الآن حاضر هستم که عرض کنم ایشان چقدرضرر باین مملکت زده اند بسهمیه‌ای که ما در ۱۹۴۳ بایستی بگیریم و نگرفتیم بنده روزی که برنامه دولت مطرح بود عرض کردم بنده اینجا حساب کردم که دویست میلیون تومان ازبابت حقوق گمرك وسایر قسمتها بدولت ما ضرر وارد شد در اثر عدم استفاده ازآن سهمیه‌ها بنده نمی‌خواهم وارد این موضوعات بشوم ولی این راعرض میکنم آقای مخبر فرهمند اطمینان داشته باشید همانطورکه جنابعالی حسن نیت دارید یك عدهٔ هم هستند که واقعاً به نفع این کشور به نفع مصالح این کشور معتقد هستند که اختیارات دکتر میلیسپو باید ملغی بشود. اما راجع به پیشنهادی که فرمودید که این ادارات باید معلوم بشود که بکجا منتقل بشود این بنظر بنده دو اشکال دارد اشکال اولش این است که دولتی که مسئول اداره امور این کشور است و مسئول اجرای اصول کلی است وازطرف مجلس معین میشود این دولت حق دارد تشخیص بدهد کدام اداره باید در مالیه بماند وکدام اداره بآن دستگاه تازه‌ای که تشکیل میشود محوّل بشود شما اگر خواستید وارد آن جزئیات بشوید یك اختلافاتی بین رفقای ما ممکن است روی حسن نیت ایجاد بشود وکاربجای صحیحی نرسد بنده یقین دارم که جنابعالی روی حسن نیت این قضیه را پیشنهاد می فرمائید ولی طبیعی است به محض اینکه وارد جزئیات و تفصیل کار شدیم یکی میگوید اداره غله جنبهٔ اقتصادی دارد باید منحل شود یا ضمیمه شود به فلان وزارتخانه این است که بنده عقیده ام این است حالا که کار باینجا کشیده بیش ازاین اجازه ندهیم وضعیت اقتصادی ما متزلزل ومتشتت بماند چون همین وضعیت ممکن است مورد سوء استفادهٔ یك اشخاصی که می‌خواهند از هرج ومرج استفاده کنند واقع شود این است که بنده استدعا میکنم حضرتعالی هم اجازه بدهید همانطورکه آقای دشتی پیشنهاد فرمودند وتقریباً پایه نظر اکثریت است باین لایحه هرچه زودتر رأی گرفته شود و امیدواریم باحسن توجهی که رفقا دارند و دولت هم به

وظایف مشکلی که امروز بعهده میگیرند توجه داشته باشند ونیات و مقاصد ما را که روی مصالح کشور است کاملاً اجرا کنند (صحیح است)

رئیس ـ رأی میگیریم به پیشنهاد آقای مخبر فرهمند آقایانی که موافقند قیام فرمایند (عده کمی برخاستند) رد شد. پیشنهاد آقای دکتر شفق وجمعی دیگر از آقایان:

پیشنهاد میکنم که نسبت به سلب اختیارات و واگذاری آن بدولت بطور تجزیه اخذ رأی بشود.

رئیس ـ این مال آخر است. پیشنهاد آقای طباطبائی:

پیشنهاد میکنم بآخر ماده واحده افزوده شود در رسیدگی بامور مالی و حفظ اعتبارات و بودجه ادارات و بنگاههای مزبور درظرف یکماه بعهده رئیس دولت خواهد بود.

رئیس ـ آقای طباطبائی.

محمد طباطبائی ـ این پیشنهادی که من کردم خواستم از آقای نخست وزیر سئوال کنم. اولاً عرض کنم که در قسمت الغای اختیارات دکتر میلسپو من موافق هستم با نظر مجلس (دکتر معظمی ـ این دومین دفعه است که بایك چیزی موافقید) ویك مرتبه هم درضمن بودجه اینجا صحبت میشد باین قسمت اشاره کردم که ایشان در قسمت بودجه ومالیه این مملکت بعقیدهٔ بنده توفیقی حاصل نکردند اختیارات را هم مجلس شورای ملی نظرش این است که ازحالا ببعد لغو بشود اما قدر مسلم از تمام صحبت‌ها برای من این است که دولت هم خیلی فکرش پخته و آماده نیست برای بعد از الغاء اختیارات مطلبی که از ایشان خواستم سئوال بکنم راجع به محاسبات امور مالی که الآن در تحت اداره دکتر میلسپو است و وقتی که اختیارات او منتقل شد دفاتر خودش را خواهد بست و در آن مؤسسات مثلاً شرکت برنج دخالت نخواهد کرد این اداره برنج از فردا سر و کارش از لحاظ بودجه از لحاظ جمع و خرج هزینه عایدات فروش جنس، برنج جنس با کی است؟ چکار خواهد کرد؟ اگر در جواب من بفرمائید که بعد مطالعه خواهم کرد و تصمیم خواهم گرفت این کافی نیست، یك اداره ایست که هر روز کار میکند و هر روز احتیاجاتی دارد هزینه هائی دارد پول میگیرد پول میدهد الآن سر و کارش با رئیس دارائی است این اختیارات وقتی الغاء شد از فردا او بی تکلیف است و تنها یك اداره برنج نیست که بگوئیم عاجلاً یك فکری میشود کرد مثلاً اداره مال‌الاجاره ها این اداره الآن سر و کارش با دکتر میلسپو است وقریب نه هزار پرونده مربوط بتخلیه مستغلات ومنازل در آنجا همینطور بی تکلیف مانده است و مردم هم ناراضی وشاکی هستند وضع فعلی هم بنظر بنده مطلوب نیست این را هم که عرض میکنم از لحاظ تصدیق اوضاع فعلی اداره مال‌الاجاره‌ها نیست این قانون که الغا شد از فردا تکلیف این اداره مال‌الاجاره‌ها با کیست؟ (یکنفر از نمایندگان ـ باخود آن اداره) واویلا اگر بفرمائید این ادارات من درآوردی که هست هر کدام مستقل خواهد شد (مخبر ـ نخیر آقا بنده جوابتان رامیدهم) اداره مستقل مال‌الاجاره‌ها اداره مستقل برنج، اداره مستقل فلان، این مصیبتی است برای ما! دراین چند روزه اشخاصیکه مخصوصاً وارد هستند ازلحاظ مالی بمن تذکر دادند ومخصوصاً خواهش کردند که بعنوان پیشنهاد این را از آقا سئوال کنم جواب بفرمائید و تکلیف این کار را معلوم کنید و این مطالبی را که دراین چند روزه فرمودید این ها از لحاظ مصلحت مملکت و اداره امور مملکت بنظر من کافی نیست و شما بایستی که دولایحه میآوردید بمجلس یکی موضوع الغای اختیارات که مورد تصدیق مجلس است تابحال تصویب شده بود و گذشته بود واما در قسمت دوم میبایستی یك نقشه وپلان صحیحی داشته باشید و شما که دولتید بیائید بگوئید که چکار خواهید کرد نه اینکه از مجلس بخواهید که مجلس نشان بدهد که چکار بکنید این وظیفه مجلس نیست از وظایف ما نیست که بشما بگوئیم چه بکنید و بنظر بنده یك حرف صحیح وحسابی تابحال گفته نشده است که دولت چکار خواهد کرد.

وزیر دارائی (آقای اردلان) ـ اتفاقاً این اولین دفعه ایست که بنده در این باب میخواهم مطالبی بعرض آقایان برسانم. عرض کنم تمام ناطقین محترم که تابحال صحبت فرموده اند

اعم از مخالف و موافق تکیه کلامشان این بود که همه بالغو اختیارات موافقیم و خیال نمیکنم کسی این مطلب رانگفته باشد و آنچه که من شنیدم همه آقایان در ابتدا این کلمه را می گفتند وبه مناسبت گفتن این کلمه ازطرف اکثریت قریب باتفاق آقایان بود که دولت این لایحه را تقدیم کرد دراین باب گمان نمی کنم حرفی باشد ولی یك امّا هست و این امّا همیشه در پیشنهادات موافق ومخالف هست و بواسطه همین اما است که کار ما تابحال چند روز است طول کشیده وچندروز دیگر هم طول میکشد و این اما هم البته دراختیار خود مجلس شورای ملی است برای اینکه یك وزیری حق ندارد بگوید اما چیست حالا این اما چه جور حل میشود بنظر بنده که اتفاقاً این لایحه راهم بنده امضا کرده ام همانطور حل میشد که پیشنهاد شده بود حالاهم خیال میکنم که بهتر است در همان حدود قبول کنیم یعنی چه یعنی این حالت استثنائی را اگر آقایان موافق بشوند برمیداریم بعدهم میگوئیم که دولت این وظیفه حقیقی خودش را عمل کند حالا اشکالاتی که پیش می آید من نمیدانم اگر مقصود آقایان انحلال وزارت مالیه است که بنده از الآن خدا حافظی میکنم و میروم و اصلاً یك وزیری هم توی کار نباشد والا این یك چیز آسانی است میفرمایند مال‌الاجاره چه میشود هیچ چیز نمیشود یك تصمیمی دولت صادر میکند میرود توی وزارت دادگستری همان کاری که یك قاضی میکند همان اداره مال‌الاجاره راهم اداره میکند میفرمایند بودجه دارد یا ندارد کمیسیون تصویب میکند بالا میبرد پائین میبرد همان کار را خواهد کرد این پیشنهادی که شده بود خیلی سهل و ساده و بعقیده بنده دولت هم میتوانست این کارها را زودتر سبك بکند وحالا یك پیشنهادی شد که دولت این کارها را تمرکز بدهد اینهم اختیاری است واضطراری نیست پس آقایان محترم عرض میکنم برای اینکه همه میگویند که این کار زودتر حل بشود و برای اینکه زودتر اینکار سر و صورتی پیدا بکند بنده خیال میکنم آقایان موافقت بفرمایند زودتر بگذرد و الا اینکار هرچه بماند بنظر بنده بدتر است (صحیح است)

طباطبائی ـ بنده پس گرفتم آقا.

رئیس ـ پیشنهاد آقای نبوی:

بنده پیشنهاد میکنم جمله اداره مستقل حذف و در آخر ماده اضافه شود و قوانین مربوط به وزارت خواربار لغو میشود

رئیس ـ آقای نبوی.

نبوی ـ بنده قبل از اینکه در این موضوع توضیحی بدهم یك تذکری میدهم و آن موضوع تشکیل وزارت اقتصاد ملی است حالا همهٔ مجلس با این مخالفند مورد بحث من نیست ولی دیروز در ضمن پیشنهاد یکنفر از آقایان این موضوع ردشد دیگر نمیشود این را پیشنهاد کرد این را خواستم تذکر بدهم بعد راجع به پیشنهاد خودم عرض می کنم آن پیشنهادی که آقای دشتی تقدیم کردند و بنده هم امضا کردم همانطور که فرمودند این نظر اکثریت مجلس بود تقریباً عقاید مختلف آقایان در آن پیشنهاد جمع شده بود حالا بنده احساس میکنم بعضی از آقایان با تأسیس اداره مستقل مخالف هستند جهتش هم این است که تجربه داریم که ادارات مستقل تبدیل به وزارتخانه شده است و ازتشکیل وزارتخانه و اجتماع یك عده در آنجا همه وحشت دارند این است که بنده عرض می کنم همین ادارات و وزارتخانه‌هائی که ما داریم برای اجرای این کارها کافی است (صحیح است) و مکرر در مجلس صحبت شده است که تشکیلات وزارتخانه ها زیاد است و عده اعضا زیاد است دراینصورت ما نباید اجازه بدهیم که یك اداره مستقلی تشکیل بشود که بعد آن اداره مستقل وزارتخانه بشود بعد هم یك عده اعضا و ماشین نویس در آنجا جمع بشوند. عرض دیگری هم که بنده داشتم راجع بوزارت خواربار بود که قوانینش عملا لغو شده است عملیاتش را هم دیدیم که چکارها کرد این قوانینی که عملا لغو شده رسماً در مجلس بنده تقاضی کردم لغو بشود که دو مرتبه بخیال تشکیل یك وزارت خواربار نیفتند.

نخست وزیر ـ بنده همینطوری که مکرر عرض کردم تمام تشکیلات وزارتخانه‌ها دردست مطالعه است وبه مجلس شورای ملی پیشنهاد خواهد شد بنده عرض کردم درضمن آن وزارت

خواربار راهم مطالعه می کنیم البته یك دفعه نمیشود گفت که قوانین وزارت‌خواربار لغو بشود (نبوی ـ قوانینش را بنده عرض کردم) بایستی مطالعه کرد در قسمت تشکیلاتش همینطور باین ترتیبی که آقا پیشنهاد کردند دید که میشود چه چیزهائی را منحل کرد یانگاهداشت بجهت اینکه یك دستگاهی باز ازش باقی است دراین قسمت عرض کردم باید مطالعه بکنیم هرچه لازم است وبایستی باقی بماند باقی میماند وهرچه هم لازم نباشد آن راحذف میکنیم حالا خواهش میکنم آقا ازاین پیشنهاد صرف‌نظر بفرمایند بنده خودم دراین کار اقدام خواهم کرد وراجع بآن قسمت ادارهٔ مستقل هم گمان میکنم همانطور نوشته شده باشد بهتراست وبنده همانطور که عرض کردم تشکیلاتش را تا چند روز دیگر می آوریم به مجلس شورای ملی و آقایان ملاحظه خواهند فرمود هرچه را آقایان پسندیدند قبول میکنند و الا رد میکنند وحالا بیشتر ازاین مذاکره کردن فرصت را تلف میکند

فبوی ـ چون یقین دارم آقای نخست‌وزیر در ضمن مطالعاتی که خواهند فرمود تصمیماتی اتخاذ میکنندونتیجهٔ مطالعات‌خودشان رابصورت تشکیلات‌جامعی‌بمجلس‌خواهند آورد بنده پس میگیرم .

رئیس ـ پیشنهاد آقای ملك‌مدنی :

پیشنهاد میشود بجای ادارهٔ مستقل نوشته شود : وزارت اقتصادتشکیل ولایحهٔ‌تشکیل‌سازمان‌او رابمجلس‌تقدیم‌نمایند

بعضی ازنمایندگان ـ این منظور زد شد .

رئیس ـ آقای ملك مدنی

ملك مدنی ـ بنده توضیح زیادی نمیخواهم عرض کنم ومادهٔ ۶۳ راهم‌رعایت میکنم . نظربنده این‌است آن‌قسمتی‌را که آقای‌مخبرودولت‌قبول‌کردندکه‌ادارهٔ‌اقتصادمستقلی‌تشکیل شود درجلسهٔ‌قبل‌هم‌عرض کردم که‌معتقدم باید وزارت‌اقتصاد تشکیل شود و دررأس آنهم یکنفر مرد پاك برقرار شود و به مجلس هم معرفی شود تا مجلس بداند بعد از آنکه اختیارات دکتر میلسپو لغو شد مسئول امور اقتصادی کیست و بعلاوه این وزارتخانه خوب کار میکند یانمیکند ومسئول درمقابل مجلس باید شناخته شود البته‌هیئت دولت مسئول هستند ولی هر وزارتخانه ای یك کار مخصوصی دارد و یك وظیفهٔ معینی هروزارتخانه‌ای باید وظایف خودش را انجام بدهد نظربنده این است حالا چون آقای مخبر ودولت قبول کردند که ادارهٔ اقتصاد تشکیل شود خواستم بنده نظردولت رابدانم وپیشنهاد کردم که ما معتقدیم وزارت اقتصاد درست شود و پیشنهاد خودم را پس میگیرم .

رئیس ـ پیشنهاد آقای فرخ (بعضی از نمایندگان ـ تشریف ندارند) پیشنهاد آقای فرود :

بنده پیشنهادمیکنم بعداز عبارت (ادارهٔ مستقلی) اضافه شود (که رئیس آن درمقابل مجلس مسئول خواهد بود)

رئیس ـ آقای فرود .

فرود ـ اجازه بفرمائید . بنده پیشنهاد نکردم که یك ادارهٔ مستقلی بوجود بیاید زیرا اینجا به‌آقای نخست‌وزیر اختیار داده شده است یا ادارات را منحل‌کند یا بعضی را بیك وزارتخانهٔ دیگر منتقل بکنند یا اینکه بصورت یك ادارهٔ مستقلی درآورند اگر اتفاقاً بصورت یك‌ادارهٔ‌مستقلی در آمد رئیس آن اداره باید مسئول مجلس باشد بنده این پیشنهاد را از این جهت تقدیم‌کردم که اگر جناب آقای نخست‌وزیر اگر تشخیص دادند که اداره مستقلی تشکیل بدهند و آن اداره تأسیس شد رئیس آن باید در مقابل مجلس مسئول باشد وازحالا این مطلب روشن بشود (دکتر آقایان ـ رئیس هرادارهٔ مستقلی در مقابل مجلس مسئول است) با وجود این ضرری نداردکه این پیشنهاد را قبول بفرمایند .

رئیس ـ آقای دکتر عبده

دکترعبده ـ عرض‌کنم بنظربنده هم لازم‌است‌دستگاهی که تشکیل میشود رئیس آن دستگاه و متصدی آن در مقابل مجلس مسئول باشد این اصل قانون اساسی ما است ولی همان قانون اساسی هم تنها وزراء ومعاونین وزراءرا در مقابل‌مجلس‌مسئول‌قرارداده‌است(بعضی‌ازنمایندگان ـ سابقه دارد) همان سابقه هم اینطور است رئیس‌کل بهداری که

یك وقتی در مقابل مجلس مسئول بود معاون فنی وزارت کشور بود .

مهندس‌فریور ـ رؤسای ادارات صناعت و فلاحت و تجارت هم بودندکه مسئول مجلس بودند عقیده بنده این است (حالا هرکس برخلاف این عقیدهٔ دارد بعد بفرمایند) بموجب قانون اساسی تنها در مقابل مجلس شخص وزیر مسئول است ومعاون وزارتخانه واگر کاری برخلاف این عمل شده است برخلاف قانون اساسی بوده است درهرحال عرض میکنم وزیر در مقابل مجلس مسئول است ورئیس اداره نمیتواند مسئول باشد اگر همانطورکه در نظر است مادولت را مختارقراربدهیم قبل ازاینکه موضوع مسئولیت معلوم باشد موردی ندارد زیرا مختار هستندکه یك ادارهٔ مستقلی تشکیل بدهندآنوقت رئیس اداره نمیتواندمسئول باشد وفعلاً باید آقای نخست وزیر این مسئولیت راکاملاً تأمین کنندکه قانون اساسی مراعات شود و در ضمن البته نظر آقای فرود هم تأمین خواهد شد .

مجد ضیائی ـ بنده اخطار دارم

رئیس ـ بفرمائید .

مجد ضیائی ـ مطابق قانون اساسی ما اگر شخص یك رئیس اداره‌ای را مسئول بدانیم مسئولیت خود وزیر سلب‌میشودخود وزیربایددرمقابل‌مجلس‌مسئول باشد اصل ۶۱ قانون اساسی هم میگوید : وزراء علاوه براینکه بتنهائی مسئول مشاغل مختصه وزارت خود هستند بهیئت اتفاق نیز درکلیات امور در مقابل مجلس مسئول و ضامن اعمال یکدیگرند . با این ترتیب هریك ازوزراء مسئولیت این کار راداردارند و لازم نیست‌که ما یك ادارهٔ مستقلی را بیاوریم درمقابل مجلس مسئول قرار بدهیم کلیه وزراء وقتی درمقابل مجلس مسئول هستند البته در کلیه اموروزارتخانه هم مسئول هستند .

فرود ـ بالاخره معلوم نشد تکلیف مسئولیت چه‌میشود مسئولیت با کیست ؟

نخست وزیر ـ درموقع اتخاذ تصمیم نسبت به‌تشکیلات تکلیف مسئولیت هم معلوم میشود .

رئیس ـ رأی میگیریم به پیشنهاد آقای فرود موافقین قیام فرمایند (عده‌کمی قیام نمودند) تصویب‌نشد. پیشنهاد آقای‌فرخ :

فرخ ـ در قسمت پیشنهاد بنده مذاکره شد دیگر لازم نیست .

رئیس ـ پیشنهاد آقای ثقةالاسلامی قرائت میشود :

بنده پیشنهاد میکنم دولت مکلف باشد اداراتی را که تحت نظر آقای دکتر میلیسپو اداره میشد بوزارتخانهای مربوطه خود برگرداند در موقع تحویل‌گرفتن ادارات صورت‌مجلس منظم‌تنظیم شودواداراتی‌که‌وزارتخانه‌مخصوص ندارد بوزارت اقتصادی‌که در آتیه تشکیل خواهدشدمحول شود .

رئیس ـ آقای ثقةالاسلامی .

ثقةالاسلامی ـ عرض کنم آقایان میفرمایند که یك اداراتی که‌تحت نظردکترمیلسپواداره‌میشودیابوزارتخانه‌های دیگر منتقل شود و یا بصورت وزارت‌اقتصاد تشکیل یك وزارتخانه مستقلی را بدهد بنده سوابق این عمل را عرض میکنم‌وقبلا هم در مجلس عرض کرده ام‌که باید در موقع‌نقل و انتقال از این‌تحویل صورتهای منظم‌بگیرند که مسئول آن معلوم باشد این کار در سابق یك عملیاتی درش شده است و بعداز تحویل‌معلوم نشده است‌مسئول آن کی‌بوده است؟حالا هم‌اگرمحکمه‌ای تشکیل بدهند برای‌رسیدگی چون‌چندین وزیر درآنجاآمده است و رفته‌است‌مسئولت هیچیك‌درست معلوم نیست . وقتی که شاه سابق‌رفت‌و کارخانجاتی رابدولت دادنددرآنموقع موجودی آنکارخانجات‌تحویل‌نشد که‌مسئول کار معلوم باشد در کارخانهای شاهی وچالوس و کارخانهای دیگرمواد خام بود مواد ساخته شده بود و حتی‌در کارخانه ذوب آهن وغیره وغیره اموال‌زیادی بود ولی‌معلوم نشداینها را وزرای‌پیشه‌وهنر و وزرای دارائی چطور تحویل گرفتند و هیچ معلوم نیست چه مقدار مالی بوده است و چه تحویل گرفته اند و صورتها کجااست و بنده چندین ماه قبل در

دورهٔ سیزدهم عرض کردم و در دورهٔ چهاردهم هم سئوال کردم و تا بحال جواب نداده اند از قراری که میگویند در وزارت پیشه و هنر قریب سیصد میلیون مال حیف و میل شده است و تا بحال کسی نبوده است بگوید این مال کجا رفته است و مسئولش کی بوده است و حالا هم این اداراتی را که از دکتر میلسپو تحویل خواهند گرفت معلوم نیست کی مسئول خواهد بود دولت مسئول است ؟ کدام شخص یا کدام وزیر مسئول است خود آقای نخست وزیر مسئول است ؟ بنده قبول دارم خودشان اشخاصی را معلوم بکنند آقا اینجا چندین میلیون لاستیك است ، چندین میلیون فتوره است چندین میلیون قند و شکر است چندین میلیون اجناس دیگر است اینها را اگر در موقع نقل و انتقال درست تحویل نگیرند و صورت صحیحی تنظیم نکنند بعد از آنکه از بین رفت معلوم نخواهد شد که کی مسئول بوده است اگر بگویند دولت مسئول است این مسئولیت هم همانطور است که در وزارت پیشه و هنر بوده است . حالا از وقتی که پیشنهاد شد که این اختیارات لغو بشود معلوم نیست چه خواهد شد و وقتی که مجلس رأی بدهد باید اول دفعه ترتیب این کار داده شود تصور میکنم آقای مسعودی پیشنهاد کرده بودند در عرض بیست روز اینها تحویل داده شود امروز که شما این اختیارات را الغاء کردید تا فردا کسی نمیداند که چطور صندوق کارخانه‌ها را باز میکنند و همه چیز را میبرند و کسی هم مسئول نیست آنکسی که الآن دست او است میگوید همین بود و غیر از این چیزی نبود (نمین اسفندیاری ـ اینطور هانمیشود) بنده با شما صحبت نمیکنم مربوط بشما نیست مجبور نکنید که بعضی صحبت ها اینجا بشود آخر بشما چه دخلی دارد که من چه صحبت میکنم ؟ ! (رئیس ـ بفرمائید) آخر شما چکاره هستید آقای یمین آقای رئیس مجلس این جا هستند هر وقت موافق میل شما نبود پا شوید بروید . بنده مقصودم این است که این اموال مملکت باید محفوظ بماند و حیف و میل نشود چنانچه در کارخانه شاهی وقتی شاه سابق رفت یك مقدار زیادی اجناس در آنجا بود هیچ معلوم نشد آن اجناس کجا رفت چقدر مال در کارخانجات بود معلوم نشد چه شد چقدر مواد خام بوده است معلوم نشد کجا رفت در کارخانه ذوب آهن که چندین میلیون لیره خرج کردند تمام را بردند و فروختند حالا هم بنده مقصودم این است که در اینجا مسئولیت معین باشد و بعهده بگیرند .

نخست وزیر ـ اگر آقای ثقة‌الاسلامی توجه بفرمایند در آن تبصره‌ای که پیشنهاد شده نظر ایشان کاملاً منظور شده است یعنی از طرف دیوان محاسبات مأمورینی معین خواهد شد که باین چیزها رسیدگی شود که آن چیزهائی که موجودی دارند معلوم شود و همانطور چیزهائیرا هم که آقای ثقة‌الاسلامی راجع بگذشته شرح دادند رسیدگی میکنیم به بینیم چه شده است و جای هیچگونه نگرانی نیست .

رئیس ـ رأی میگیریم به پیشنهاد آقای ثقة‌الاسلامی موافقین قیام فرمایند (عدهٔ کمی برخاستند) تصویب نشد .

پیشنهاد آقای طهرانچی :

تبصرهٔ زیر را به ماده واحده پیشنهاد مینمایم دولت مکلف است بلادرنگ بوسیلهٔ دیوان محاسبات . . .

دکتر اعتبار ـ این تبصره است اول به ماده رأی بگیرید بعد تبصره ها مطرح شود .

طوسی ـ تبصره هم جزء ماده است وضمیمه ماده خواهد شد . اگر ماده الحاقیه‌ای باشد البته باید اول باین ماده رأی گرفته شود بعد مطرح شود والا تبصره‌ها جزء ماده است (صحیح است) .

رئیس ـ پیشنهاد آقای طهرانچی قرائت میشود :

دولت مکلف است بلادرنگ بوسیلهٔ دیوان محاسبات وسائل رسیدگی به کلیهٔ حسابهای دستگاههای اقتصادی را تا این تاریخ فراهم و در ظرف سه ماه نتیجه محاسبات و چگونگی اوضاع آنها را در تاریخ تصویب این قانون بعرض مجلس شورای ملی برساند .

رئیس ـ آقای طهرانچی .

طهرانچی ـ این تبصره قبل از پیشنهاد آقای دشتی جزء ماده بود و پیشنهاد شده بود منتهی بنده یك تغییر جزئی در آن دادم برای اینکه در همین موقع چگونگی کارها معلوم

شود و بنده پیشنهاد کردم که دولت مکلف باشد بوسیلهٔ دیوان محاسبات علاوه بر رسیدگی باین محاسبات بیلان عمل دوائر اقتصادی را که تحت ادارهٔ دکتر میلسپو بوده است رسیدگی کند و بسته شود که اوضاع آنها در حال حاضر چه بوده است که بعد از این بدانیم بهتر شده است یا در گذشته بهتر بوده است این پیشنهاد بنده است و استدعا میکنم دولت و آقای مخبر قبول کنند و این کار را عملی کنند و بعد از سه ماه گزارش بدهند و اگر سه ماه نتوانست ممکن است این مدت را تمدید کنند و فعلاً بنظر بنده بهتر است که در مدت سه ماه باشد .

مخبر ـ در خود ماده هم این تبصره بود در کمیسیون هم قبول کردند فقط در مدت یك اختلاف نظری بین آقایان هست در سه ماه و ششماه و اصولاً باید وسائل کار را هم برای دیوان محاسبات از نظر محاسب و غیره فراهم کنند و با این ترتیب بنظر بنده سه ماه کم است و اگر دولت بتواند در مدت سه ماه انجام بدهد بنظر بنده شاهکاری است و چون کمیسیون با این نظر موافق بود بنده هم قبول میکنم .

نخست وزیر ـ بنده هم این پیشنهاد را البته قبول میکنم در کمیسیون هم مطرح شد و بنده هم موافقت کردم باسه ماه شاید بتوانند که این کارها را انجام بدهند ولی همانطور که در آنجا مذاکره شد این کمیسیونها معین میشود برای رسیدگی اگر انجام شد که انجام شد و اگر نشد نتیجه را بعرض مجلس شورای ملی میرساند که معلوم باشد چه کرده است و بعد هم دنبالهٔ کارش را خواهد گرفت (صحیح است)

بعضی از نمایندگان ـ قبول کردند .

رئیس ـ پیشنهاد آقای دکتر شفق قرائت میشود :

اینجانب تبصرهٔ زیرین را پیشنهاد میکنم :

تبصره ـ دولت مکلف است هرچه زودتر شورای عالی اقتصادی را که طرح آن در سابق ریخته شده با اصلاحاتیکه لازم بداند تشکیل دهد و از تاریخ تصویب این قانون تا انقضاء سه ماه روش اقتصادی علمی متناسب با احتیاجات فوری کشور مصمم و بمجلس شورای ملی تقدیم دارد و بخصوص برای منع فرار سرمایه از ایران و تشویق صرف آن در راه تولید ثروت اصولی وضع کند .

رئیس ـ آقای دکتر شفق .

دکتر شفق ـ عرض کنم آنچه که من از تجربه مجلس در این چند ماه درمی‌یابم پیشنهاد ها و تبصره‌ها را آقایان توجه نمیفرمایند و یك علت مهم گذشتن وقت خیال میکنم همین عدم توجه باشد و فعلاً بنده در چند کلمه مختصر توضیحاتی عرض میکنم . بنده تصور میکنم همانطور که در مجلس یك اکثریتی برای الغاء اختیارات هست یك اکثریت دیگری هم هست که عقیده دارند باید یك نقشه اقتصادی روشنی باشد (صحیح است) اختلاف سر این است که بعد از آنکه اختیارات ملغی شد آیا یك نقشه صحیحی تهیه شود یا چنانکه آقای مسعودی فرمودند اصلاً باید نقشه تهیه شود بعد تغییرات داده شود . آنچه بنده روز گذشته استنباط کردم آقایان وخود آقای رئیس دولت یك ماه را برای تعیین و تقدیم نقشه کم دیدند بنده پیشنهاد میکنم این یك ماهی که در ماده پیشنهادی درنظر گرفته شده است با آزادی عمل که درضمن ماده پیشنهادی بدولت داده شده است دولت مشغول بشود و تا سه ماه انجام دهد برای اینکه یکماه را بنده کم میدانم و در این مدت سه ماه یك نقشه اساسی تهیه کنند یك نقشه‌ای که همه آقایان میخواهند و این نقشه هم برای چندسال نیست برای تا خاتمه جنگ است بعضی از آقایان ممکن است بفرمایند سه ماه هم کم است ولی چون این کار سابقه دارد از تاریخ اختیارات اقتصادی دکتر میلسپو در تمام این مدت تجاربی را دولت ما و مجلس ما در این کار پیدا کرده است و میداند که چه جور باید عمل کرد و واقعاً در اینمدت اگر اهل اقتصاد و اشخاص بیغرض جمع شوند و یك شورای اقتصادی تشکیل بشود یك نقشه حسابی میشود تهیه کرد و درضمن بنده یك مطلب اساسی دیگری را در پیشنهاد خودم عرض کردم و آن این است که یکی از خطرهائی که الآن الساعه متوجه بازار است یکی فرار سرمایه است و یکی آمدن کالا است که بعضی از آقایان نمایندگان (که بنده خیلی متأسفم

از این موضوع) بدون توجه بموضوع اجازه که رئیس کمیته خاور میانه داده است برای ورود اجناس با خوشوقتی تلقی کردند و ایراد داشتند که چرا فوراً این اجازه داده نمیشود بنده اطلاع دارم الآن آن کسانیکه با فروختن قند یکمن چهل تومان، پنجاه تومان و فروش گندم تا ششصد تومان سرمایه‌هائی تهیه کرده‌اند و مترصدند تا راه باز شد کالا بیاورند اما چه کالائی؟ کفشهای لوکس، جوراب های تجملی زنانه وسائل زینت اتومبیلهای ۴۵ و ۴۶ وتمام کالاهای تجملی وبنحوی ازانحاء اجازه بگیرند ومیلیونها پول ما بدون تأمل و دقت از کشور خارج شود و برود. حتی یکی از آقایان مذاکره فرمودند که چرا سهمیه سال قبل را وارد نکردیم دویست میلیون تومان گمرك بدولت ضرر خورد بنده عقیده دارم که اگر سهمیه‌سال قبل را میخواستم وارد کنیم دویست میلیون تومان هم پول ما بایستی بخارجه برود برای وارد کردن اجناس لوکس وجوراب ویك قسمت چیزهائی که خودمان داریم راجع باین موضوع باید در اولین هفته اصلاحات اقتصادی اقدام شود و ادارهٔ سرمایه‌ئی تشکیل شود برای جلوگیری از فرار سرمایه ملی وجلوگیری از اینکه سرمایه ما بجای صرف شدن درمسائل مولدثروت نظیر آبیاری و کشاورزی صرف ورود کالاهای لوکس و تجملی نشود که این اجناس را وارد کنند و یك تومان را ده تومان و صد تومان در بازار بفروشند بجای اینکه سد بسازیم و مولدثروت واقع شود: این است که استدعا میکنم یك دفعهٔ دیگر هم امر بفرمائید این پیشنهاد خوانده شود و اگر آقایان هم رأی بدهند عرضی ندارم.

مخبر ـ آقای دکتر شفق راجع به نقشهٔ اقتصادی آن جلسه هم فرمودند و اصراری هم در این کار دارند و این نظر هم کاملاً صحیح است ودولت هم درنظر دارد که یك شورائی را تشکیل بدهد چه برای زمان جنگ و چه بعد از جنگ یك نقشه اقتصادی طرح کنند و بنظر بنده این قضیه زیاد نگرانی ندارد و برای طرح نقشه اقتصادی با هرفوریت که ممکن باشد از طرف دولت اقدام خواهد شد و یك نقشه‌ئی با آن فوریت که آقا در نظر دارند طرح شود و صورت عمل پیدا کند ولی در حدود نقشه‌ای که ما واقعاً احتیاج داریم و بنظر بنده ایرانیها هم میتوانند آن نقشه را طرح کنند و رفع نگرانی از جنابعالی بشود و در ظرف یکماه یا دوماه یا سه ماه هرچه زودتر اینکار عملی شود بهتر است. راجع بفرار سرمایه هم که فرمودند بنده کراراً در مجلس متذکر شدم و متأسفم که بآقای دکتر شفق عرض کنم که خود قانون کنترل ارز این منظور را عملی میکرد و اگر به گزارشهای خود دکتر میلسپو مراجعه بفرمائید ملاحظه خواهید فرمود که باین قانون توجه مخصوصی نشد و مقررات آن قانون را نقض کردند و عمل بآن قانون نشد و سرمایه‌هائی که از ایران خارج شد بواسطهٔ این بود که متأسفانه بآن قانون عمل نشد واینهم دستور خود آقای دکتر میلسپو بود. در قسمت آمدن جنس از خارج آقای دکتر شفق بایستی توجه بفرمایند که یك توازنی باید مابین صادرات و واردات ایجاد شود که نظر جنابعالی تأمین شود جنس باید از خارج بیاید برای ارزان شدن قیمت و فراوان شدن کالا ولی آنچه لازم است در مقابل آن توجه شود تهیه اجناس صادراتی است که از مملکت خارج شود و تهیه ارز بکند سابق براین اجناسی از ایران صادر میشد و تهیه ارز میشد و در مقابل هم اجناسی وارد میشد و حالا نگرانی که جنابعالی دارید از این حیث است که جنسی صادر نشود که ارز تهیه شود و در مقابل یك اجناس زیادی با سرمایه ملی وارد شود در این قسمت حق با شما است پس باید نقشهٔ اقتصادی ما مبتنی براین باشد که صادراتمان را مجدداً بیك صورت صحیحی دربیاوریم یعنی آن موادی که باب صادرات است ازقبیل خشکبار و غیره آنها را خوب و بمقدار زیاد تهیه کنیم که برود در خارج برای ما ارز بیاورد واین نظر هم در نقشهٔ اقتصادی حتماً طرح خواهد شد و در نظر گرفته میشود و تصور نمیکنم در قسمت های پیشنهادتان دیگر مطلب قابل توجهی باشد که تأمین نشده باشد و جنابعالی تتوالید پیشنهادتان را پس بگیرید ومنظور پیشنهادتان عملی خواهد شد و تحصیل حاصل است.

وزیر دارائی ـ اجازه میفرمائید؟ اینجا یك نکته ئی گفته شد که بنده لازم میدانم توضیح عرض کنم و تذکر بدهم که قانون کمیسیون ارز بقوت خودش باقی است و از بین نرفته است (صحیح است).

امینی ـ ولی اجرا نمیشود.

رئیس ـ آقای دکتر شفق رأی بگیریم به پیشنهاد یا پس میگیرید؟

دکتر شفق ـ خیر پس نمیگیرم رأی بگیرید.

رئیس ـ رأی میگیریم به پیشنهاد آقای دکتر شفق آقایانیکه قابل توجه میدانند قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) قابل توجه شد.

جواد مسعودی ـ حالا که این پیشنهاد قابل توجه شد موافقت بفرمائید سایر پیشنهادات هم با این پیشنهاد برود به کمیسیون.

مخبر ـ بنده تقاضا میکنم پیشنهادات بالایحه برگردد بکمیسیون (صحیح است)

رئیس ـ همینطور هم عمل میشود قاعده همین است.

[۴ـ موقع و دستور جلسه آتیه ـ ختم جلسه]

رئیس ـ موافقت میفرمائید جلسه را ختم کنیم (صحیح است)

جلسه آتیه فردا دو ساعت و نیم بظهر مانده.

(مجلس سه ربع ساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی ـ سیدمحمدطباطبائی